

MACEA, SPIRITUALITATE ȘI FOLCLOR

MACEA, SPIRITUALITY AND FOLKLORE

Laura ORBAN

Grupul Școlar “Iuliu Maniu”, Arad

E-mail: olaura3@yahoo.com

Abstract

The works entitled „Carte, vouă, fiilor satului” (published in Arad, 2006) by Florica R and Căndea and Carol F, „Macea, alean și dor” (published in Arad, 2007) by CF, EF and FRC as well as „Rapsozi și rapsodii măcene” (published in Arad, 2009), by CF, EF and FRC, reconstruct world that surprises through its up to datedness and captures elements of the present day rural reality, with the hope of a perpetual temporal projection. Behind the words used by the authors, unfolds a real life universe of a folkloric environment in which rituals and customs could blossom and develop.

Key words: *Folklore, traditions, customs, village, folk terms.*

Cuvinte cheie: *folclor, tradiții, obiceiuri, sat, termeni populari*

Recunoscând însemnătatea documentar-istorică a culturii populare în general, se impune să subliniem valoarea cu totul remarcabilă pe care o prezintă din acest punct de vedere creațiile populare, mai cu seamă pentru perioadele mai vechi ale istoriei diferitelor comunități umane. Spre deosebire de un port popular, de o unealtă specifică, creațiile populare anonime sau cu autor identificat rămân manifestarea majoră a spiritualității unei comunități rurale, ilustrând un orizont de viață materială și spirituală.

Acestea nu se pot desprinde de neantul increatului oricând și oriunde, ci necesită condiții specifice de naștere, cizelare și sedimentare a ideilor profunde ale unei comunități, sub ascunzișul simplității expresive. Prin analogie, riturile și obiceiurile nu pot fi receptate decât în anumite condiții, în cadrul unui sistem de cultură similar celui care le-a produs, patrimonial folcloric diferind de la popor la popor, atât sub raport cantitativ, cât și calitativ, ca închegare într-un sistem, relație cu mitologia ș.a.

În peisajul arădean a putut fi remarcată prezența a trei scriitori, cu abilități de folcloriști, aplecați asupra ideii nobile de conservare a elementelor reprezentative în graiul unei comunități, a tradițiilor, obiceiurilor, aducând în același timp, un elogiu fiilor satului care le-au păstrat de-a lungul timpului. Lucrările “Carte, vouă, fiilor satului” (Arad, 2006) de Florica Ranta Căndea și Carol Feher, “Macea, alean și dor” (Arad, 2007) – Carol Feher, Elena Feher și Florica R. Căndea, precum și “Rapsozi și rapsodii măcene” (Arad, 2009), avându-i ca autori pe Carol Feher, Elena Feher și Florica R. Căndea, reconstituie o lume pierdută, surprinde elemente ale prezentului rural, cu speranța unei proiectări perpetue în timp.

Prima lucrare sus-amintită se apleacă cu o mare atenție asupra termenilor populari și regionali, reliefând importanța etimologiei în analiza vocabulelor. Glosarele de termeni trimit cititorul spre onomastica de sorginte maghiară, ucraineană, rusă etc., fiind făcute o serie de trimiteri înspre supranomenul unor măceni. Caracterul inventiv al poreclelor este surprins în glosarul de termeni grupați în funcție de culori, îndeletniciri, trimiteri înspre regnul animal sau vegetal, defecte, calități, obiecte reprezentative etc. Interesant este modul în care autorii surprind, cu o mare naturaleză și abilitate în a insera temenii regionali, o zi obișnuită din gospodăria măcenilor. Ritualurile zilnice se îmbină cu arta culinară, îmbiind lectorul către un adevărat ospăț pantaguelic, în care plăcerea de a exprima în termeni regionali bucatele primează. Respectul datorat portului popular este reflectat în capitolul “În dulcele grai și port”, unde – pe lângă trimiterea spre termenii

regionali ce definesc obiectele de vetimentație, remarcăm o analiză lingvistică pertinentă a etimologiei acestora, o trimitere spre dimensiunile istoriei limbii romane literare. Asemeni marelui cronicar Grigore Ureche, autorii își fac din lucrare un crez, “ca să nu să înece a toate țările anii trecuți”.

În “Macea, alean și dor” (Arad, 2007), Carol Feher, Elena Feher și Florica R. Candea continuă în același spirit opera anterioară, aducând o completare a universului rural atât de complex. În același spirit analitic semnalat în cadrul lucrării precedente, sunt inserate elemente ce vizează aspecte ale foneticii, morfologiei, lexicului, precum și de formare a termenilor, fiind reliefate o serie de particularități ale subdialectului vest-bănățean și sud-crișean. Se poate observa diferența vizibilă între modul de exprimare al tinerei generații și al celei mai vechi, fapt ce atestă o semnificativă evoluție a limbii vorbite în cadrul acestei comunități. Apare și în această lucrare un glosar de termeni regionali, sunt menționate expresii specifice locului, sunt aduse o serie de comentarii privind onomastica localnicilor. Partea cea mai consistentă a lucrării, cu o certă valoare documentară, rămâne capitolul II, cuprinzând “tainele” botezului, ospățului, înmormântării, cromaticii, elementelor culinare și de port tradițional. Riturile, alături de diferite practici și credințe precreștine sau alte elemente ce constituie expresia creștinismului popular reprezintă mărturii cu privire la natura, la caracterul vieții religioase a poporului nostru. Ele sunt documente de bază ale istoriei, pentru că dezvăluie aspecte esențiale și de ansamblu, păstrând elemente de mentalitate arhaică, conform cărora șansele de reușită ale omului depindeau și de modul în care reușeau să îmbuneze elementele supranaturale și să le îndeapărteze pe cele malefice. În spatele termenilor semnalați de autori se dezvăluie un univers de viață reală, al unui mediu folcloric în care riturile și obiceiurile au putut înflori și să se dezvolte. Universul de viață sugerat de acești termeni, apare și în textul unor creații poetice populare.

Lucrarea “Rapsozi și rapsodii măcene”, avându-i ca autori pe Carol Feher, Elena Feher și Florica R. Candea este o lucrare emblematică în domeniul folcloristicii, într-o lume dominată de modernitatea artificial căutată a expresiei neologice. Respectul pentru tradiție, ca semn al statorniciei și al legăturii organice cu pământul strămoșesc, ce a reprezentat una din formele principale de manifestare a conștiinței de sine a poporului nostru, putând fi observat ca element primordial al lucrării sus-amintite. Această conștiință imprimă creațiilor folclorice un orizont de așteptare specific, în coordonatele căruia se înscriu idealuri nobile ale poporului nostru, atitudini care îl leagă pe țaran de satul natal, de cadrul natural al vieții și îndeletnicirile lui tradiționale. Creația de valori culturale este definitorie pentru existența umană, ceea ce înseamnă că, în raport cu umanitatea, cultura se constituie ca entitate universală. Aparent, Macea este o localitate a județului Arad, marcată de prezența castelului Cernovici din secolul al XIX-lea, gazdă primitoare a numeroase manifestări culturale locale și județene, grădina botanică, rezervația naturală și salonul expozițional de caricatură. În esență, spațiul devine un adevărat axis mundi pentru cei trei autori ai lucrării, care descoperă și relevă cititorilor talente și valori ale comunității, fapt remarcabil încă din *Argument*: “Vă vom prezenta, iată, poezie și tradiție, îmbinate cu glas de fluier sau de taragot, îmbinate cu patima datinilor sau a legendelor, care au curs, poate, pe aceste meleaguri, de unii neobservate, căci, cheia fericirii e dragostea de oameni ce o dai, fără să ceri nimic în locul ei”.

Concluzii

Lucrările reconstituie spațiul matrice, amintind de concepția blagiană a „veșniciei care s-a născut la sat”, însă mi-aș permite o parafrază a lucrării reputatului om de cultură, prof. univ. dr. G. I. Tohăneanu, în a aprecia că acestea reușesc să devină un glosar de “imagini pierdute”, ori pe cale de a se pierde, de sorginte măceană. Riturile, obiceiurile, termenii suprinși în glosare de diversă natură atestă vechimea și continuitatea locuitorilor pe aceste meleaguri, deci tradiția îndelungată a mediilor folclorice care le-au produs. Numai o asemenea vechime și continuitate a satului românesc în istorie poate explica și majoritatea celorlalte rituri și obiceiuri populare arhaice, între care și cele legate de cele mai importante momente din viața omului. Elementele de cultură și civilizație măceană

sunt specifice unei comunități care nu și-a părăsit vatra în care s-a născut și care a cunoscut o evoluție organică în spațiul geografic caracteristic.

Bibliografie

1. Ranta Căndea, F., Feher, C., *Carte, vouă, fiilor satului*, Editura PROMUN, Arad, România, 2006.
2. Feher, C., Feher, E., Căndea R., F., *Macea, alean și dor*, Editura PROMUN, Arad, România, 2007.
3. Feher, C., Feher, E., Căndea R., F., *Rapsozi și rapsodii măcene*, Editura Caractere, Arad, România, 2009.

